

Ve svém druhém článku obviňuje mne Hladík i z „hysteričnosti“, tu prý jsem projevil ve své „exaltované“ přednášce; dí, že prý jsem „vznětlivý a nestálý“; dnes prý se k někomu lichotím a zítra prý zahrnuji jej hrubostí.

To je neslušnost a nic víc. O vznětlivosti a nestálosti má Hladík nejméně práva mluvit, on, který kdysi koketoval s Klofáčem a „národními dělníky“ a na počátku svého francouzského dopisovatelství i s nacionalisty — lásky, k nimž se dnes hlásí jen s trapnými rozpaky. Činil-li z nás dvou kdo komu literární komplimenty, činil je Hladík mně a ne já Hladíkovi. (Mám toho doklady i písemné.) A činí to vlastně i dnes ještě. Tyto perfidnosti a urážky jsou hojně protkány „evropskými“ komplimenty: uznává můj Caton můj talent, práci, rozhled a čerti vědí, jak se jmenují všechny ty parfumované bonbony. Jeť tento muž opravdu jakýsi *duševní commis-voyageur*; míchá neustále teplé se studeným; hladí i škrabe jednou tlapkou; chce-li ustoupit, podniká fingovaný útok a tropí hluk, aby zakryl svůj ústup; a útočí-li, nechá si deset zadních vrátek pootevřených, kudy by uklouzl, kdybys se na něj obořil.

Ad vocem „hysterie“. Ničemu jsem se dávno tak nezasmál jako této urážce z úst — Hladíkových. Každý, kdo slyšel mou přednášku, ví, že byla venkoncem klidná, věcná, kritická a prostá vši theatrálnosti. Měl-li by však kdo v Čechách o hysteričnosti mlčet, jest to p. Hladík. Stačí vzít do rukou jen jeho poslední román *Vlnobítí*, abys pochopil, co je to literární hysterie. Z budoárových románů Hladíkových padá na tebe přímo nervosa. Jeho lidé, kteří lapají zprava zleva módní hesla a tlachají o všem možném, aby toho za minutu zapomněli, toť literární hysterie, a obávám se, příliš pokročilá, aby se dala s úspěchem léčit.

Václav Hladík

vychrtnul na mne včera slovník všech svých líbezností, jimž se naučil patrně dlouholetým studiem apašů pařížských.

Z celého toho ubohého zuření má význam jen bezděčné přiznání Hladíkovo, že jest *velmi pilný čtenář Noviny*: ví o každém jejím referátku.

Nuže v 7. čísle referoval jsem o Čapkově románu *Lénovi*.¹ Necením ho jako dílo umělecké, ale uznávám na něm kus práce — a pokračuji: „a to jest již zisk, zvláště jsi-li zaplavován odevšad *bezvýznamným*, lacině parfumovaným zbožím, padělký francouzského románu salonního, ohnetovštinou, přesazenou do vinohradských neb jiných sklenků nad nuselskými nebo jinými svahy“.

To jest jasná narážka na poslední Hladíkův román *Vlnobítí*. A Hladík porozuměl a číhá již jen na první příležitost, jak se na mne vrhnout. Hladík jest prostě ubohý neurasthenik, posedlý marnivostí literární. Chce surovostmi vynucovat zájem pro své ubohé práce, které ho nedovedou vzbudit svými vlastnostmi literárními. Rozchází se se starými literárními přáteli, když neuvedou jeho jména v některém svém článku . . .

A opravuji již jen prostě lež Hladíkovi, že má *tištěné* doklady mého lichotivého soudu o jeho pracích. Já psal o Hladíkovi jen jednou, a sice ve starých

1 - [Viz zde str. 395 a n.]

Literárních listech,¹ a psal jsem o něm ovšem s tou klidnou ironií, která vyznačovala celý můj poměr k němu.

Kdybychom měli v Čechách cosi, čemu se říká literární policie, byly by surovosti hladíkovské prostě nemožné. Ale zatím jsou v naší literatuře poměry asi jako mezi cowboji na americkém Západě. A tu platí prostě: „Posluž si sám“. Proto jsem byl nucen chytit Hladíka za límec, nadzdvihnout ho a ukázat trochu svět jemu a zároveň jeho světu.

Čímž myji si ruce z tohoto málo čistotného zaměstnání. Málo čistotného, ale jinak nutného a užitečného ne-li pro nás, alespoň pro příští.

Václav Hladík

skončil svou paňákovskou výpravu proti mně v Národních listech z 28. dubna posledním kozelcem. Tvrdí tam, že jsem prý *dělal komplimenty* jeho feuilletonům v recenzi Jelínkových Melancholiků. Hladík fantasmuje jako obvykle. Dotyčné místo (I. roč., 7. seš.) zní: Melancholikové nepodávají jiných hledisek a výsledků, než kolik jich podává třeba některý literární feuilleton p. Hladíkův v Národních listech, který jedná o téže látce; práce p. Hladíkova jest však mnohem příjemnější již proto, že nevystupuje s literárně vědeckými pretensemi a nedává si koketně učenického podtitulu „studie z dějin sensibility v literatuře francouzské“. — To jest všecko. — Jest to chvála Hladíkova? Nikterak — pouze *hana Jelínkova*. „Přednost“ Hladíkova před Jelínkem jest ryze záporná: že nevystupuje s vědeckými nároky. P. Jelínek napsal knihu, která se tvářila jako literárně historická věda a psychologie. Řekl jsem: nikoliv, jest to jen průměrná feuilletonistika à la Hladík.

Dr Miloslav Hýsek

napsal o mé Moderní literatuře české en passant několik vět do feuilletonu brněnských Lidových novin, věnovaného p. Novákovým Stručným dějinám literatury české. Feuilleton ten dostal se mně náhodou do rukou a nutí mne k protestu velmi rozhodnému. P. dr Hýsek mluví tam o mé práci jako o díle, které úmyslně žene se za novými nezvyklými soudy a pojetími a chce udivovat svou výjimečností, jednostranností, subjektivismem. Prohlašuji zde zcela rozhodně, že nic takového jsem nechtěl a nechci: já nechtěl ve své Moderní literatuře české nic než *správnost*, za ní jsem šel, a ne za efektem! Zdá-li se má práce panu Hýskovi jednostranností, jest to právě také jen jeho subjektivní a jednostranný soud. Má práce vyšetřuje, jak jsem napsal, v české literatuře boj o hodnoty umělecké, a uvědomiti si, co jsou to hodnoty umělecké, jest problém estetický a ne historický; ne každý jev literárně historický jest mně již hodnotou uměleckou nebo kulturní. K diskusi o tom má právo p. Hýsek, ale nemá práva podezřívati mne z honby za jakýmikoli efekty. — Způsobem poněkud tajemným vypořádává se s mou knížičkou, jak jsem se do-

1 - [Viz Kritické projevy I, str. 286 a n.]

2 - [Viz zde str. 75]

slechl, také prof. Jaroslav Vlček. Přednáška má vyšla před sedmi měsíci [t. j. v dubnu 1909], prof. Vlček jest redaktorem dvojí revue literární (Lumíra a Filologických listů) a nenalezl posud příležitosti k otevřené kritice v některém z těchto listů. Zato promlouvá však mou knížku ve svém semináři a pro vozuje příliš pohodlnou kritiku při zavřených dveřích. Pan Vlček neměl by svými argumenty okouzlovat jen své úslužné beany, kteří budou u něho za nějaký čas skládat zkoušky, měl by dát jich užít i širší veřejnosti: promluvili bychom si pak o nich slovíčko. — Ničemu nesmějí se tolik jako této cechovní povýšenosti „odborníků“. Takový „odborník“ myslí, že by ztratil něco ze své patentované vědeckosti, kdyby nepokřčil nosem nad knížkou, kterou nevygotil jeho P. T. pan kolega. Ale když bylo projevováno dostatečně despektu k takové necechové knížce, stěhuji se po letech pomalu její soudy do „vědeckých“ děl pánů „odborníků“! Ten recipuje to, onen onó — neboť tito lidé nemají většinou soudu uměleckého a estetického a žijí z hotových názorů, které si vybojovaly svou ozvěnu v životě.

Má noticka o prof. Jaroslavu Vlčkovi

v minulém čísle podnítila tolik pošetilých výkladů a dotazů, že se k ní dnes vracím. Člověku demonstruje se tu zase jednou ad oculos, jak se umí u nás číst, myslit, cítit a soudit. A pochopíš zase jednou hodně názorně, kde sedí ta česká bída: že spáry její věží hluboko v tom, čemu se říká na celém světě smysl pro loyálnost a spravedlnost i k odpůrci. Tento orgán churaví a zde to hnuje. — Tedy: Táže se mne řada lidí: proč prý útočím na prof. Vlčka? Což prý nemá profesor v semináři plnou volnost kritiky, kritického slova? Chci mu ji snad přistříhovat? Bůh mne chraň, miláčkové, od něčeho takového! Má, má úplnou volnost a já mu jí neberu; kdybych mohl, přidal bych mu jí ještě deset měřic. Jest mně úplně lhostejno, co vykládá nebo nevykládá o mně na př. prof. Máchal nebo prof. Mourek nebo jiný nevinný homo philologus. Takový prof. Máchal nebo prof. Mourek jest pouhý a prostý učenec — prof. Vlček jest vedle toho *literát*, který *vzal na sebe povinnost veřejného fora*. A zde jest ten kardinální rozdíl mezi nimi, který ráčíte, dobrodružkové, ignorovat, ač jsem jej podtrhl. Prof. Vlček dává své jméno za štít Lumíru, bojovnému orgánu zcela určitého směru a určité barvy, *velmi rozhodně a výbojně* skupiny moderních (nebo pseudomoderních) literátův, a má tedy *povinnost* mou knížku posouditi veřejně: vždyť rediguje v Lumíru právě část literárně historickou, kulturní, essayistickou. Prof. Vlček má povinnost mluvit *sám* a ne dávat se pohodlně zastupovat některým ochotným žákem nebo učněm. Dávám-li do štítu své barvy, musím je dovést v rozhodnou chvíli přiznat, musím dovést se exponovat za ně *otevřeně*. Mně jest osobně lhostejné, dopadne-li soud prof. Vlčka tak neb onak, ale na čem musím státi, jest, aby nebyl pronášen při zavřených dveřích, aby byl *veřejný*. To jest to minimální právo, které přiznávají dnes lidem snad i již na Zambuzi — i mohu je snad žádat i v české literatuře. Má noticka neměla jiného účelu než připomenout prof. Vlčkovi tuto povinnost, než dovolati se pro mou knížku této slušnosti nejprimitivnější. Já chci forum veřejné a ne uzavřené shromáždění posluchačův a žáků, kteří již prostě proto, že jsou posluchači a žáky, podléhají, byť ne všichni, alespoň většinou a třeba nevědomky, steré sugesci učitelově; jiného účelu má poznámka o semináři p. Vlčkově neměla, zejména byl mne vzdálen úmysl urá-

žeti jej nějak. — Aby bylo i zaslepeným patrné, co chci říci, zmiňuji se o totožném případě, který dnes náleží již literární historii. Před několika roky [t. j. 1904] vyšel Konec Hackenschmidův od V. Dyka. Prof. Masaryk mohl se obmezit právě jako prof. Vlček pohodlně na přednášky nebo na seminář a polemizovat s knihou s katedry. Ale prof. Masaryk jako *literát* cítil nepřipustnost takové zbraně a exponoval se veřejně: otisknul v Čase o Hackenschmidovi řadu feuilletonův kritických a vydal se tím za terč veršovaným i prozaickým replikám a invektivám V. Dykovým — že to není nic zvlášť příjemného, přízná snad i p. prof. Vlček, třebaš byl Dykovým spoluredaktorem. Tak jednal prof. Masaryk: otevřeně, přímo, před forem veřejným. Neposlal na p. Dyka žáků nebo učňů: vyřídil si věc tvář v tvář v plném denním světle. Tu jest něco, co přál bych si, aby se stalo konečně v Čechách tradicí: máme-li ideje a přesvědčení, máme také krásnou povinnost exponovat se za ně otevřeně a do všech důsledkův. A popravovat-li již, pak popravovat veřejně na náměstí a ne bodat při zavřených dveřích v katakombách universitních!

Opravdu svérázné, duchem a duší moravské literatury

bylo v Moravsko-slezské revui pramálo! Pro domo budiž zde konstatováno, že Novina promluvila o těchto podstatných otázkách vnitřní duchové literární organizace hned na svém začátku: v 3. čísle I. ročníku věnovala jim kritický článek Literární centralisace.¹ Nemám ani dnes mnoho, co bych dodal k oněm stranám. Literární centralisaci pokládám za zlo a přeji si literatury decentralisované, silné a kvetoucí literatury krajové. Jejím zdarem a růstem jest podmíněn mně zdar literatury universální, a obojí proud musí si v zdravé organizaci národní držet rovnováhu. Ale právě s tohoto stanoviska vyšší organizace jest třeba vyslovit se proti posavadnímu směru Moravsko-slezské revue: neboť měla pramalou péči o opravdovou literaturu krajovou, pěstovala většinou papírovou a kavárenskou literaturu pražskou, a velmi často pochybnou literaturu pražskou, a dávala se zneužívat k málo čistotné a málo slušné osobní politice Mrštíků, Holých et tutti quanti — byla příliš často ne orgánem svérázné tvorby národní, ale hlomozným bubnem literárního reakcionářství.

Moravsko-slezská revue

ve svém Komentáři, který letos rediguje p. Elgart-Sokol, jest stejně perfidní a přitom stejně obmezená, jako byla loni, když tuto rubriku redigoval p. V. Mrštík. Pan Elgart-Sokol nahromadil o mně en passant v prvních dvou číslech kupu lží. Prý jsem chtěl Moravu literárně zcentralisovat pod Prahu, a když to nešlo, hlásám prý decentralisaci. Na to jest jedna odpověď: Dám p. Elgartovi 1000 zl., dokáže-li mně jedinou mou větou, že jsem chtěl kdy literaturu centralisovat; já žádal v životě jen po moravské literatuře totéž, co žádám po literatuře české: aby byla opravdu umělecká, a jako jsem toho neodpouštěl české literatuře, tak jsem toho neodpouš-

1 - [Viz zde str. 24 a n.]